

РОЛЬ КАЗКИ У СВІТОГЛЯДНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ДИТИНИ: ІЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Ім'я Василя Олександровича Сухомлинського та його гуманістичної педагогіки уже кілька десятиліть лідирує на світовому освітньому просторі. Можна сміливо стверджувати, що фахівці та шанувальники поглядів видатного педагога активно адаптують його досвід у своїй діяльності.

Усім відомо, що сам В.О. Сухомлинський був людиною рідкісного не лише науково-педагогічного, а й художньо-поетичного дару і таланту [1]. В котре згадуємо, що педагогічна спадщина Василя Олександровича налічує 48 монографій, понад 600 статей та 1500 тисячі казок і оповідань для дітей.

Про актуальність казки у формуванні світогляду дитини поговоримо у статті.

Доведено, що казки, легенди, оповідання – це багатющий матеріал, який подає дітям загальнолюдські цінності, високу мораль та досвід людських стосунків не у вигляді нудних і сухих повчань та наказів, що часто викликають у дітей природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку: чому саме потрібно поводитися гарно, чому лише позитивні вчинки сприяють радості та задоволенню [2].

«Казка – це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови» – писав Василь Сухомлинський [6, с. 65]. Він звертав увагу на те, як моральна краса стає внутрішньою якістю особистості, складовою частиною її духовності, коли естетика зливається з етикою. Надзвичайно високо цінуючи казку як правильний шлях до дитячих сердець, педагог дає їй декілька оригінальних і образних визначень: «це ключик, за допомогою якого можна відкрити джерела думки і слова», «той взірць, який відточує найтонші риси індивідуального мислення кожної дитини...», «колиска думки... краса рідного слова – його емоційні барви й відтінки» [6, с. 65].

Із казкою нас знайомлять ще з раннього дитинства. Але особливого значення у вихованні педагог надає їй у дошкільному віці та початкових класах. В. Сухомлинський визначив у цьому процесі два пріоритетних напрямки: перший – «Казка невіддільна від краси, сприяє розвиткові естетичних почуттів, без яких неможливе благородство душі, щира чуйність до людського нещастя, горя, страждань... Діти розуміють ідею лише тоді, коли її втілено в яскраві образи»; другий – «Казка – благодатне джерело виховання любові до Батьківщини... Казка виховує любов до рідної землі вже тому, що вона творіння народу» [6, с. 66]. Дійсно, найбільші можливості цього процесу він вбачав у чарівності сили слова, яка найповніше розкривається саме у народній казці [2; 3].

В. Сухомлинський не раз підкреслював, що «особисто сильні естетичні емоції пробуджуються у дітей 6-10-ти років, коли зрозуміла, хвилююча ідея доноситься до свідомості вихованців у казковій формі» [6, с. 67]. Найпомітніший вплив на виникнення і розвиток такої емоції мають казкові ситуації, в яких «правда, добро перемагають неправду, зло» [6, с. 67]. В. Сухомлинський пише «естетичні, моральні, та інтелектуальні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів стимулюють потік думки, який пробуджує до активної діяльності мозок [6, с. 68].

Видатний педагог переконаний у тому, що «естетичні емоції мають дуже велике значення в духовному житті дітей молодшого шкільного віку», закликав дорослих не позбавляти дитину щастя «бачити світ, відбитий у чарівному дзеркалі казки», але попереджав, що «естетична потреба ніколи не повинна задовольнятися до перенасичення» [6, с. 68].

Тож, саме слово – найбільш зрозумілий засіб вираження ідей митця (на відміну від звуків, фарб, тощо), що робить літературу найдуховнішим універсальним видом мистецтва [4].

За роки своєї педагогічної діяльності В. Сухомлинський переконався в тому, що в ранньому шкільному віці створення казок є одним із засобів розвитку (пробудження) пізнавального інтересу. «Під впливом почуттів, що пробуджуються казковими образами, – зазначав педагог, – дитина вчиться мислити словами. «Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттями дитини, – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови як певного ступеня людського мислення і мови» [7, с. 15].

Для розвитку останніх (мислення і мовлення) у дітей Василь Сухомлинський не тільки сам складав чудові казки, а й навчав цього мистецтва своїх колег та учнів. «Казка, – писав він, – це дитяча творчість, властива дитині. Без казки не можна уявити дитинство. І першими творчими роботами, які складає дитина початкових класах, мають бути саме казки про те, що бачить дитина, що її оточує, що вона переживає що бере близько до серця» [3, с. 1]. Адаже, «складаючи казки, людина не просто

вправляється в словесній творчості. Вона виявляє свій інтелектуальний світ, утверджує свою гідність» [6, с.69].

Казка стала постійним супутником класного і позакласного життя учнів і вчителів Павлівської школи, де її слухали, читали, інсценувала, складали самі та створювали [6].

Сьогодні із творами самого Василя Олександровича Сухомлинського дітей починають знайомити із дошкільного віку та початкової школи, хоча їх можна використовувати не тільки в навчальному процесі, а й позашкільній виховній роботі. Ці твори дуже цікаві, легко сприймаються, учать дітей замислюватися над навколишнім світом, над учинками людей. Під впливом почуттів і думок, викликаних прочитаними творами, дитина вчиться образно і творчо мислити, учиться бути людиною. Адже сам педагог убачав мету й наслідок своєї діяльності не тільки у формуванні творчої особистості школяра, а й у творенні доброго імені людини [4; 5].

Великого значення В. Сухомлинський надавав родинному вихованню. Тільки разом з батьками, спільними зусиллями вчителі можуть дати дітям велике людське щастя, яке, на думку педагога, багатогранне: «щоб людина розкрила свої здібності, полюбила працю і стала в ній творцем, і в тому, щоб насолоджуватися красою навколишнього світу і створювати красу для інших, і в тому, щоб любити іншу людину, рости дітей справжніми людьми» [5, с.109].

Тож, світогляд – це поняття яке визначає систему поглядів на світ та власну позицію у ньому кожного з нас. Формування світогляду – складний і тривалий процес, адже на нього впливає багато чинників: соціальний, сімейно-побутовий, мікрогруповий, навчання й виховання в школі, засоби масової комунікації [5].

Педагог глибоко усвідомлював, що в процесі розвитку особистості її світогляд змінюється, наповнюється змістом але, ґрунтуючись при цьому на стійкій основі, яка складається із певних принципів ставлення до світу, наприклад таких, як любов, справедливість, доброзичливість, упевненість у своїх пізнавальних можливостях, смисл життя. Саме завдяки казці дитина пізнає світ не тільки через розум, а й серцем, пізнає свій народ, красу рідного слова, формує необхідні власні принципи [5; 7].

Список використаної літератури

1. Антоненко М. Рідна мова у дидактичній спадщині В.О. Сухомлинського / М. Антоненко // Рідна школа. - 2004. - №9. - с. 3-6.
2. Домашенко Н.І. Розвиток морально-етичних здібностей дошкільників за творами В.О. Сухомлинського / Н.І.Домашенко // Дошкільний навчальний заклад. - 2010. - №6. - С. 33-42.
3. Коломійченко Ольга. В.О.Сухомлинський у контексті сучасної дійсності / О.Коломійченко // Початкова школа. -2009. - №9. - С. 1-2.
4. Томченко А.В. Сухомлинський та естетичне виховання / А.Томченко // Директор школи.Україна. - 2010. - №2. - С.11-15.
5. Козак І.В. Формування гуманістичного світогляду учнів у творчій спадщині В.О.Сухомлинського / І.В.Козак // Педагогіка і психологія. - 2011. -№2. - с.105-115.
6. Дяченко А.М. В.О.Сухомлинський про місце і роль казки в естетичному вихованні дітей / А.М.Дяченко// Хвалю й сварю, кого люблю. - 2006. - №2. - с.64-70.
7. Ткачук Галина. Технології формування зв'язного мовлення молодших школярів засобами художніх творів В.О. / Галина Ткачук // Початкова школа. - 2015. - №10. - С.12-15.

Антоніна Буколова

ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ В СПАДЩИНІ

В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*Зробити творчу думку і творчу працю
могутнім засобом формування нової людини –
в цьому полягає суть педагогічної майстерності
В. О. Сухомлинський*

Сучасні психолого-педагогічні дослідження надають педагогічній діяльності творчий, дослідницький характер і розглядають її як один з різновидів творчості.